

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacrae Theologiae Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiae Ad Mentem Scoti Cursus Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Qvæst. 1. Quid sit causis efficiens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Hæc debet esse omnium: & omiffis aliis probationibus, quæ afferri solent, probatur hæc vnicæ evidenti ratione, quia si posset producere compositum absque materia & forma, verbi gratia, hominem absque corpore & anima rationali, sequeretur quod esset homo & non esset homo, esset quidem ex hypothesi, quod produceretur; non esset autem, quia non includeret suas partes essentielles, quibus essentialiter constat; constat enim, ut suppono, homo essentialiter ex anima & corpore: & sane hæc ratio convincit conclusionem, quamvis non sequeretur imperfectio in Deo ex hoc, quod esset causa materialis aut formalis alicuius compositi, quia hoc non obstante non posset aliquid producere absque partibus intrinsicis essentialibus suis: & probaretur etiam, quod Deus non posset eminenter præstare quicquid potest formaliter præstare materia & forma; quia implicat quod vlla ratione faciat ignem aut hominem absque partibus essentialibus ignis aut hominis; unde illud axioma, Deus potest facere se solo quicquid potest præstare mediatis causis secundis, si vniuersaliter intelligatur, est falsum; quare addi debet ad eius veritatem, nisi in hoc faciendo esset implicancia aliqua.

CONCLUSIO II.

Potest supplere Deus causalitatem materiam. 46. Deus potest supplere causalitatem illam materiam, quæ dat formam esse, se solo dando ipsi esse & producendo ipsam absque vlla materia. Hæc est communis & certa, tum quia in hoc nulla potest assignari implicancia; tum quia de facto conseruat accidentia Eucharistica absque concursu materiam, nec difficilius ipsi est eas absque illo concursu conseruare, quàm producere. Verum quidem est quod hoc non faceret in genere causæ materialis, quia sic non posset eas producere aut conseruare, nisi recipiendo illas; hoc autem nequit facere, quia mutaretur physice, quod argueret in ipso imperfectionem: sed id faceret in genere causæ efficientis, nec est inconueniens quod causa efficiens suppleret defectum causæ materialis, in qua forma producit, quantum ad dandum esse formæ.

CONCLUSIO III.

Potest Deus supplere causalitatem formæ quæ daret esse materiam. 47. Deus non potest supplere causalitatem illam, quam in nostra sententia causa formalis exerceret circa materiam, per sui communicationem, bene tamen posset supplere causalitatem illam formæ circa materiam (si talis daretur) quæ forma dat esse materiam. Hæc est communis quantum ad primam partem, & probatur quia non potest facere se solo cum subiecto absque albedine, quod subiectum sit album, nec ut materia sit informata forma substantiali aqua: ergo nequit supplere illam causalitatem formæ circa materiam aut effectum formalem ad ipsam sequentem: quæ probatio multo faciliore est, quam alia, quam adducunt communiter, nimirum quod suppletionem huiusmodi causalitatis sequeretur imperfectio in ipso, quam tamen nolo hic reicere, quia forte reduci potest vltimate ad illam à me propositam.

Secunda pars est contra Thomistas communiter, sed communis tamen apud alios auctores, qui tenent nobiscum materiam posse conseruari absque omni forma, quod supra probauimus disp. 3. & ex hoc ipso principio probatur conclusio, quia quando sic Deus produceret ac conseruaret materiam, profecto suppleret defectum istius causalitatis.

CONCLUSIO IV.

Quomodo Deus potest supplere causalitatem expulsiuam. 48. Deus potest supplere defectum causalitatis expulsiuæ, quam habet forma in ordine ad aliam formam, quam ex eodem subiecto expellit, quantum ad hoc, quod ipsemet solus posset tollere illam formam à subiecto illo absque interuentu formæ alterius. Hæc est absque controuersia vlla, & patet tum quia in hoc nulla est repugnancia; tum quia forma ignis verbi gratia, & calor dependent in conseruari à Deo libere illas conseruante: ergo si nolit exhibere concursum conseruatiuum, desinente esse in subiecto; sed potest id velle absque productione formæ contrariæ: ergo absque tali forma potest efficere, ut tollatur forma à subiecto.

Et si dicas quod tum non tolleretur formaliter, contra, quia vel intelligis per hoc quod non tolleretur ita, ut reuera non esset ibi illa forma, & hoc manifeste falsum est: vel intelligis, quod non tollatur per aliam formam posituam, & hoc quidem verum est, sed non ad rem, quia nec asserit conclusio sic eam posse à Deo tolli; nec id venire potest in controuersiam: evidens enim est quod non posset tolli per formam absque forma.

CONCLUSIO V.

Dens non potest impedire causalitatem materiam, & forma circa totum aut se inuicem, supposita ipsarum vnione; potest vero supposito quocumque alio priori se tenente ex parte materiam, & forma; & potest etiam supposita vnione impedire ne vna forma expellat alteram. Hæc non habet vllam controuersiam præter eas, quas antea decidimus.

Probatur prima pars: quia ipsa vnio est causalitas productiua totius, & qua mediante educitur forma, & informatur materia, & consequenter implicat quod sit, quin sit totum, & quin causetur forma ac communicetur materiam. Quod si non esset causalitas productiua totius, sed illa causalitas sequeretur vnionem, & esset ab illa realiter distincta, valde difficile esset assignare rationem, cur Deus supposita etiam vnione nequiret impedire, quominus sequeretur totum: nec refert quod ille non posset supplere causalitatem ipsarum circa totum causando totum sine ipsis; nam inde non sequitur quin illam posset impedire in casu nostro: nam nequit ipse supplere causalitatem informatiuam formæ, & tamen potest illam impedire, posito quocumque præuio ex parte materiam & formæ, quod non sit actio productiua vnionis.

50. Probatur secunda pars, quia non necessitatur ex vi vllius præuij ad vnionem se tenentis ex parte materiam aut formæ ad concurrendum ad ipsam vnionem producendam: ergo posset quocumque tali non obstante, non concurrere, & consequenter eo etiam non obstante, impedire quo minus causerent totum aut seipsas.

Probatur tertia pars ex dictis supra disputatione 4. questione 3. ubi ostensum est plures formas substantiales non subordinatas posse esse simul in eadem materia de potentia absoluta: hinc enim sequitur quod possit impedire quo minus forma vnita materiam expellat alteram sibi contrariam ab eadem materia, ut patet.

DISPUTATIO IX.

DE CAUSA EFFICIENTE.

GGREDIMVR iam tractatum de causis extrinsecis corporum naturalium, ac aliarum rerum, quæ producuntur, ex quibus principalissima est causa efficiens, à qua propterea res, quæ producitur, desumit denominationem effectus.

QVÆSTIO I.

Quid sit causa efficiens.

1. Communiter describitur causa efficiens esse principium primum vnde, id est, à quo est mutatio accipitur; & quamvis verum sit quod hæc ratio conueniat soli causæ efficienti, & non materiali aut formali aut finali, quia res, quæ producitur, non dicitur produci à fine, sed propter finem: nec à materia, nec à forma, sed ex materia & per formam; tamen reuera mihi nunquam placuit: primo quia causa creans est causa efficiens, & tamen non potest dici proprie esse principium, unde est mutatio, quatenus est creans; neque enim, dum Deus creat Angelum aut materiam primam, fit aliqua mutatio proprie dicta, cum nullum subiectum mutetur à priuatione ad formam; & quamvis Angelus productus transeat à non esse ad esse, reuera tamen non dicitur proprie mutari. Secundo & præcipue quia non sufficienter explicatur hic, cur dicatur res ab efficiente potius, quam

Dens non potest impedire causalitatem materiam & forma circa totum aut se inuicem, supposita ipsarum vnione.

Communis defectus est, quod sit efficiens reus dicitur.

et materia produci, verbi gratia, compositum non solum dependet ab efficiente, sed etiam à materia, & idem est de forma educta: ut autem intelligeremus an possent dici à materia produci, sicut dicuntur produci ab efficiente, oportet significare, quo modo particulari efficiens concurrat ad earum productionem, ut ab illa potius quam à materia dicantur produci, & si hoc non fiat, non declaratur sufficienter natura causæ efficientis, ut distinguitur ab aliis causis; ille autem modus particularis non significatur sufficienter in prædicta descriptione, præsertim si explicetur solummodo, ut communiter solent auctores illam explicare; sed quidquid sit de eius sufficientia, vix enim vlla descriptio afferri potest, quin additis aut subintellectis aliis particulis defendi possit, aliam clariorem proponemus.

CONCLUSIO I.

Melior
descriptio
causæ effi-
cientis.

2. Bene describitur causa efficiens esse quæ secundum suum esse reale facit, ut aliquid existat realiter, neque cum eo, quæ talis, compositionem faciens, neque ipsum componens. Hæc in re debet esse communis, & patet, quia omni & soli causæ efficienti convenit, & declarat naturam eius, quatenus distinguitur à cæteris causis absque superfluitate, ut patebit discurrendo per singulas particulas. Dicitur causa, quia in hoc convenit tanquam in genere cum cæteris causis.

Dicitur quæ secundum suum esse reale facit ut aliquid existat realiter, id est non quatenus existit obiective in intellectu, ut distinguitur à causa finali, quæ non concurrat ad productionem alicuius, nisi quatenus existit obiective in intellectu, & movet voluntatem. Dicitur neque cum eo, quæ talis, compositionem faciens, ut distinguitur à causa materiali, ex cuius potentia educitur forma, nam illa secundum suum esse reale facit ut forma illa existat, sed non nisi recipiendo ipsam, ac consequenter faciendo cum ipsa compositionem, siue per se, siue per accidens. Additur in eadem particula, quæ talis, quia causa efficiens aliquando facit compositionem cum effectu, quem producit, quando illum in se ipsa producit, ut intellectus producit in se intellectionem; sed non quatenus efficiens facit illam compositionem, sed quatenus est causa materialis, in qua ille effectus producit. Dicitur denique neque ipsum componens, ut excludatur à ratione efficientis materia & forma secundum quod causant compositum: nam quamvis secundum suum esse reale concurrant ad productionem compositi, & faciant partialiter ut existat, & quidem per influxum realem; tamen id non faciunt nisi componendo ac constituendo ipsum, tanquam partes effectuales physice ipsius; efficiens autem facit ut res existat, non constituendo ipsum tali modo.

Iuxta hoc autem posset explicari communis definitio, intelligendo per ly unde, aut à quo hunc particularem modum causandi iam descriptum; & restringendo definitionem non ad causam efficientem ut sic, sed ad causam efficientem cum dependentia à materia, qualis est causa efficiens spectans ad considerationem physicam.

CONCLUSIO II.

Quæ cau-
salitas
causæ effi-
cientis.

3. Causalitas causa efficientis in actu primo est virtus illa, à qua habet posse aliquid producere, causalitas in actu secundo, à qua formaliter denominatur causare actu effectum, est actio ipsius. Prima pars est extra controuersiam, & patet quia nihil aliud intelligitur per causalitatem in actu primo, quam illud, à quo habet res formaliter denominari causa in actu primo, etiam cum nihil producit; & in hoc distinguitur causalitas in actu primo, & in actu secundo, quod hæc non denominet causam, nisi quando actu causat; illa vero denominat, etiam quando non causat actu: sed illa virtus est talis: ergo est causalitas eius in actu primo.

Confirmatur, quia eo ipso quo res habet talem virtutem, potest vocari causa, & eo ipso, quo non habet illam, nequit vocari causa; nec aliqua alia forma potest conveniens assignari, quæ tribuat formaliter denominationem causæ, quam illa virtus; ergo illa virtus tribuit denominationem illam formaliter, & consequenter est causalitas in actu primo.

Secunda pars est etiam communis contra Soncinam 5. Met. q. 4. Iamellum ibidem. Fonseca ibidem q. 13. s. 3. Ma-
sum hic q. 3. quorum sententiam quantum ad modum loquendi præferunt Complutenses disp. 10. n. 135.

Probatur autem, quia posita actione sine vlllo alio denominatur causa actualiter agere, & efficere ac causare: ergo illa causalitas sola est in actu secundo.

Confirmatur, quia frustra poneretur aliquid aliud, quod esset forma denominans causam causantem præter actionem: ergo actio est forma sic denominans, & consequenter causalitas in actu secundo.

Causalitas
causæ effi-
cientis
est actio
eius.

4. Dices cum Complutensibus actionem non dare illam denominationem, nisi ut exercitam; sed ut sic, non est actio in abstracto, sed in concreto, idem enim est actio exercitata, ac agere seu causare, non vero idem est ac actio.

Confirmatur, quia si per impossibile poneretur actio absque agente, non daretur causalitas formaliter, sed daretur actio: ergo actio formaliter non est idem ac causalitas.

Respondeo negando maiorem: actio enim secundum se est forma, quæ tribuit illam denominationem, sicut albedo secundum se est forma, quæ tribuit denominationem albi: & sane dicere, quod actio non tribuat illam denominationem nisi ut exercitam, mihi videtur idem ac nugari verbis: nam si actio ut exercitata, sit idem ac agere seu causare, dicere quod agere, & non actio sit, quod tribuat denominationem illam, ratione cuius potest dici causam agere, est dicere quod agere tribuat denominationem, à qua dicitur agere: quod est ridiculum.

Confirmatur, quia non bene diceretur quod album tribueret denominationem album, sed bene dicitur quod albedo tribuat illam denominationem: ergo non bene dicitur quod agere tribuat denominationem agere, sed debet dici quod actio tribuat illam denominationem.

Ad confirmationem obiectionis respondeo negando sequelam; tam bene daretur enim causalitas in illo casu, quam actio: & si per impossibile daretur agere absque causa, tam bene sequeretur non dari causalitatem, quam sequitur eam non dari, si per impossibile daretur actio absque causa; unde ex hoc argumento æque sequeretur causalitatem non consistere in agere, ac in actione.

Obiicies. Causalitas debet esse in causa; sed actio est in effectu: ergo causalitas distinguitur ab actione.

Confirmatur, quia actio est quid realiter distinctum ab agente: ergo egreditur ab illo mediante aliquo alio modo: sed ille modus non est aliud quam causalitas: ergo causalitas distinguitur ab actione.

Respondeo, in sententia communis falsam esse maiorem; in sententia vero Scotistarum falsam esse minorem; & sane absolute & simpliciter ubicumque ponitur actio, ibi poni debet causalitas, siue ex parte causæ, siue ex parte effectus & termini.

Ad confirmationem respondeo negando consequentiam; quia quemadmodum illa causalitas egrederetur seipsa absque alio modo secundum adversarios, ne detur processus in infinitum: ita actio potest se ipsa egredi absque modo alio distincto.

Obiicies secundo. Vna causa vnam tantum habet causalitatem; sed plures potest habere actiones: ergo causalitas non coincidit cum actione.

Respondeo, si vna tantum sit causalitas vnius causæ, vnam etiam esse actionem ipsius, & si plures sunt actiones, plures esse causalitates: eadem enim est ratio multiplicationis utriusque: unde si vera est maior, falsa est minor; & si vera est minor, falsa est maior.

Hic ostendendum esset in quo consistit actio agentis, & in quo subiectatur: sed de hoc satis actum in Logica.

QVÆSTIO II.

Quomodo substantia producat effectum alias substantias.

6. Prima sententia est substantias, quæ producuntur de nouo, produci à solo Deo immediate, ita Averroës 1. de generatione, qu. 10.

Secunda sententia est eas produci à sola aliqua intelligentia separata, sic Avicenna lib. 1. de sust. c. 5.

Tertia